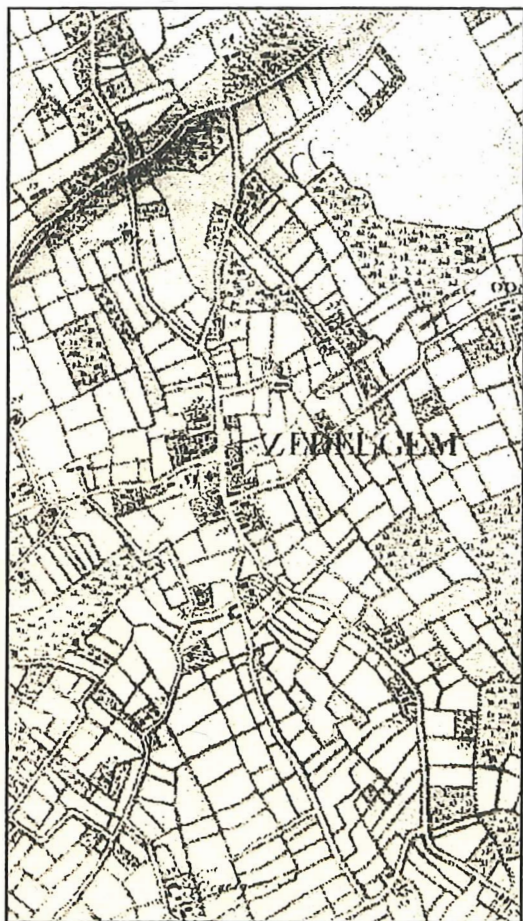

ZILLEGHEM

22STE JAARGANG
NR 2
JUNI 2001

Verantw. Uitg.: B. Denys
Klaprozenlaan 13
8210 Zedelgem

ZILLEGHEM

HANDELINGEN VAN DE KRING
VOOR HEEMKUNDE EN GESCHIEDENIS
"PASTOOR RONSE"

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

INHOUD

Depuydt Jef en Denys Bertrand	Jachtwachtersdrama te Loppem in 1905	47
Deceuninck Victor	Hoe Keizer Jozef II zelfs Zedelgem op stang joeg	65
Braet Johan	Het kasteel van Loppem	78
B.D.	Lezers reageren	80
	Aankondigingen	82
	Open monumentendag	83
	Uitstapje voor onze leden	84

JUNI 2001 – 22ste Jaargang Nr 2

REDACTIE EN BEHEER

Bertrand Denys
Patrick Arnou
Johan Braet
Géry Cappon
Victor Deceuninck
Filip Demeyer
Jef Depuydt
André Ramon

Klaprozenlaan 13, 8210 Loppem
B.J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Wantestraat 136, 8310 Assebroek
Patrijzenhoek 9, 8210 Zedelem
Xaverianenstraat 3, 8200 St.-Michiels
Aatrijksestraat 18, 8211 Aatrijke
Eernegemsestraat 6, 8211 Aatrijke
Prof. Nelisstraat 20, 8211 Aatrijke

Lidmaatschap: 300 F

Rek. 001-0771018-41 of 738-1172056-27
Heemkundige Kring "Pastoor Ronse"
Zedelgem

Secretariaat:

A. Ramon, Prof. Nelisstraat 20, 8211 Aatrijke
Tel.: 050 / 20 94 95 – Fax: 050 / 20.94.95

Abonnementen:

P. Arnou, B.J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Tel.: 050 / 20 98 58 – Fax: 050 / 20 95 01

Studies verschenen in "Zilleghem" of uittreksels daarvan, mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen naar dit tijdschrift en de auteur.

Ieder auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels

Verantw. Uitgever: Bertrand Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 LOPPEM

JACHTWACHTERSDRAMA TE LOPPEM IN 1905

Jef Depuydt en Bertrand Denys

Moorden te Loppem

Meer dan veertig jaar na de feiten, wordt de naam Loppem over heel Vlaanderen vaak nog verbonden met een dubbele moord die in de late jaren vijftig gepleegd werd in de bossen aan de snelweg E40.

Een halve eeuw eerder in 1905, vermoordde een Steenbrugs stropersduo de jachtwachter August Pleysier van het Kasteel van Loppem voor zijn woning aan de Steenbrugsestraat (het huidige Ten Voute). Niet zo'n zeldzaamheid voor die tijd, zo'n moordaanslag op een boswachter. Wie de regionale bladen van de eerste helft van de twintigste eeuw uitvlooit, stoot geregeld op een of andere nachtelijke afrekening tussen stropers en jachtwachters.

Omdat 'het drama van Loppem' zo'n weerklank had in de toenmalige pers en het nergens in de officiële geschiedschrijving wordt vermeld, willen wij het onze lezers toch niet onthouden. Ook als historische anekdotiek in de rand van het verschijnen van de alomvattende publicatie *Het Kasteel van Loppem*¹ is het de moeite waard.

---

¹ van Caloen, Véronique; van Cleven Jean F.; Braet Johan e.a. : *Het Kasteel van Loppem*, Stichting Kunstboek, Oostkamp, 2001.

Twee kleine verwijzingen brachten ons toevallig op het spoor van de moord te Loppem. In De levensgeschiedenis van Pietje Meire² (2), in de vroege jaren zestig in wekelijkse afleveringen verschenen in De Oude Thouroutenaar, vermeldde de Torhoutse held de moord te Loppem op August Pleysier in 1905 en die op Edmond Vansteelant (jachtwachter en schoonzoon van August Pleysier) in Ruddervoorde Sint-Godelieve in 1912.

In het eerste deel van Het nieuws van de XXste eeuw³, een millenniumuitgave van Het Volk, wordt het Loppemse jachtwachtersdrama in het jaaroverzicht 1905 vermeld.

Deze beide verwijzingen zetten ons aan om over deze gebeurtenissen extra informatie te verzamelen.

De families Pleysier / Plaisi(e)r in het Houtland

Over de boswachtersdynastieën Pleysier / Plaisi(e)r kan beslist nog een merkwaardige studie geschreven worden. Rond de eeuwwisseling 1900 moeten er in de streek van Torhout drie jachtwachters met de naam August Pleysier / Plaisi(e)r⁴ in dienst geweest zijn.

---

² De levensgeschiedenis van Pietje Meire door hemzelf verteld, verscheen in wekelijkse afleveringen in De Oude Thouroutenaar, in de loop van de jaren 1960-1961.

³ *Het Nieuws van de XX ste eeuw*, onder redactie van Luc Demullie en André Heirman (2 delen), Scoop, Gent, 1999 (2e dr.).

'In Loppem wordt de jachtwachter August Plaisir (sic) het slachtoffer van een wraakactie. Hij wordt 's nachts op een laffe manier vermoord door drie wildstropers, die hij drie weken daarvoor betrap had. De drie vliegen achter de tralies.' (p. 30)

⁴ Zowel in de bevolkingsboeken en de registers van de Burgerlijke Stand als in de persartikelen van die tijd, stoot je op diverse schrijfwijzen van de naam. Zelfs

De eerste August Plaisier was een statige en gerespecteerde boswachter, in dienst van de hertogen van Arenberg te Koekelare⁵. Over hem schreef Jef Heus, op basis van een rijk familiearchief, in het bezit van een kleindochter, een boeiende levensschets, die meteen aantoonde welke voorname status een boswachter in die tijd genoot.

De tweede August Plaisier⁶ speelde een voorname rol in de parochiale geschiedenis van Veldegem. Zijn familienaam werd

---

de gezinsleden van August Pleysier werden soms met verschillende familienamen bedacht.

De boswachters van Veldegem (toen Torhout) en Koekelare droegen de naam August Plaisier, de boswachter van ons artikel heette August Pleysier, maar zijn naam werd soms vervormd tot Plaisi(e)r. De kleindochter van de Koekelaarse boswachter gaat vandaag echter nog door het leven onder de naam Cécile Pleysier (zie artikel van Jef Heus in Jaarboek van de Spaenhiers 2000, p. 126 e.v.). Haar grootvader heette Plaisier. Kunt u nog volgen, beste lezer?

⁵ Heus, Jef: *De Plaisiers, een boswachterstraditie met stijl*, in: *Jaarboek Spaenhiers 2000*, Koekelare, 2001. Zie p. 126 e.v.

⁶ August Plaisier van Veldegem woonde voor 1921 op het grondgebied Torhout. Zijn naam werd verbonden aan het bos dat door de gemeente Zedelgem aangekocht werd. Op het perceel C 54 aan de huidige Herderinndreef, installeerde hij rond 1900 een veldoven voor het bakken van stenen, o.a. voor het parochiaal centrum 'Gildenhuis' in Veldegem, dat toen pas vanaf 1896 verheven was tot parochie.

Plaisier August: ° Torhout, 09-06-1854; + Veldegem, 23-12-1932. Hij huwde op 12-01-1883 met Louise Verhaeghe: ° Ichtegem, 28-08-1861; + Veldegem 04-05-1944.

In de bevolkingsboeken van het zelfstandige Veldegem (1921-1930) stond hij met zijn gezin ingeschreven onder Bosscherij B 3. Het gezin telde vier zonen (Constant, Pol, Gaston en René) en vier dochters (Silvie, Farailde, Alice en Maria). Deze familie bewoonde de nog steeds bestaande hoeveboswachterswoning (uit 1840!), gelegen aan de Belledreef, noordkant van het Plaisiersbos. Volgens André Vanhevel (zie Zilleghem 2001, 1), zich baserend op mondelinge overlevering, zou August Plaisier er een herberg uitgebaat hebben,

verbonden aan het bosgebied dat enkele jaren geleden in het bezit van de gemeente Zedelgem overging. Naast zijn boswachtersfunctie, in dienst van Maurice de Crombrugge-Matthieu, was hij ook bedrijvig in het bakken van stenen op een perceel grond gelegen langs de huidige Herderinnedreef (C54). In 1901 leverde hij de bakstenen voor het nieuwe parochiaal centrum 'Gildenhuis'⁷ te Veldegem.

De derde August Pleysier⁸, de dramatis persona van ons relaas, werd geboren in Torhout op 30 mei 1849, als vijfde kind en tweede

---

wat door Jacqueline Rommel (Zedelgem), kleindochter van August Plaisier, bevestigd wordt. Geen enkel spoor hiervan werd echter in de bronnen teruggevonden! Een boogschuit verder aan de huidige Korenbloemstraat (vroeger Ruddervoordestraat) baatte August Pleysier (eveneens boswachter en vader van een groot kroost), toen een herberg gecombineerd met winkel uit.

⁷ Zie Jaarboek der Kapellanie en Parochie van Ste Maria-Veldegem, bewaard in de pastorie van de parochie Veldegem. Zie p.29

⁸ Over de familie August Pleysier.

August Pleysier werd geboren te Torhout op 30 mei 1849 om 2u 's morgens, als zoon van Jan, een 35-jarige boswachter en van Eugenia Vanthournout, een 23-jarige Torhoutse. Hij huwde een eerste maal te Zedelghem op 4 mei 1871 met Livina Denys, werkster uit Veldegem/Zedelghem. Zij was geboren te Zedelghem op 15 juni 1850 en woonde er ook. Livina had op het moment van haar huwelijk al een kind, Carolus Denys (° 1870 en + 1872). Zij was de dochter van Ludovicus (Louis) Denys, herbergier en Maria-Anna Casteleyn. (Burg. Stand Zedelgem, akte 109)

Uit dit huwelijk werden tien kinderen geboren te Torhout: zeven dochters en drie zonen. Het gezin woonde tot november 1899 in de Ruddervoordestraat 56 te Torhout. Livina was immers op 27 februari 1899 overleden. De oudste dochters huwden allebei in 1896. Eugenie trok met haar man V. Vansteelant, na haar huwelijk naar Zwevezele. Octavie bleef met haar echtgenoot Edmond Vansteelant nog drie jaar onder het ouderlijke dak. Op 18 november 1899, verhuisden zij naar Ruddervoorde (Torhout, Bevolking 1890-1900, sectie D f° 58).

Rond die tijd verliet August met zijn gezin de herberg aan de Ruddervoordestraat in Torhout en trok naar Wuustwezel. Daar trouwde hij

zoon van Jan en Eugenia Vanthournout. Op 4 mei 1871 huwde hij te Zedelgem (Veldegem) met de Veldegemse Livina Denys, dochter van Louis en Maria-Anna Casteleyn (eveneens boswachter en herbergier en wonende op het nummer G 42 aan de Thouroutstraat (huidige Rembertstraat).

Boswachter August Pleysier van Torhout naar Wuustwezel

Als boswachter van de adellijke familie Van de Walle (in het huidige Groenhove en omgeving), baatte August Pleysier aan de Ruddervoordestraat 56 (huidige Korenbloemstraat) een café en winkel uit. Zeven dochters en drie zonen werden er geboren, maar op 27 februari 1899 overleed zijn echtgenote Livina Denys. Op 17 november van hetzelfde jaar al vertrok de weduwnaar met zes van zijn (ongehuwde) kinderen naar Wuustwezel⁹. Zijn twee oudste dochters waren in 1896 elk met een Vansteelant getrouwd. De oudste ging in Zwevezele wonen en de tweede was de echtgenote van Edmond Vansteelant, boswachter en opvolger van zijn schoonvader. Zij woonden tot na de dood van Livina Denys bij hun ouders in. Dan trokken zij naar Ruddervoorde Sint-Godelieve waar Edmond Vansteelant door stropers vermoord zou worden in 1912. Twee kinderen van August Pleysier en Livina Denys, Idalie-Marie en Zenobie, waren in 1899 al gestorven.

Volgens Pietje Meire maakte August Pleysier zich hatelijk te Torhout. "Bij Plaisier (sic) was het café en winkel. Hij mocht er

---

opnieuw, nu met Joanna Aerts (° Wuustwezel, 07-07-1857), weduwe van Jaak Goetshouwers.

⁹ Over het waarom van zijn vertrek naar Wuustwezel hebben wij het raden. Volgens Pietje Meire had August Pleysier zich hatelijk gemaakt en ontvluchtte hij de streek van Torhout.

Aannemelijker is de stelling dat August Pleysier van zijn werkgever een Nieuwe jachtwachterspost was aangeboden bij een verwante(?) of bevriende (?) adellijke familie.

zich in de beginne in verheugen dat zijn café welbeklant was en dat hij veel verkocht in zijn winkel. Hijzelf was boswachter in dienst van Mr Van de Walle. Plaisier was een grote, sterke en onbevreesde man, welke niets of niemand zwichtte. Voor een nietigheid maakte hij een proces op. En de uitslag van zulke handelwijze? De mensen schuwden zulke niets ontziende man. De een na de ander bleef weg uit café en winkel. Had hij voor zich gezien, hij kon zich rijk gespeeld hebben. Maar ja, iedereen zijn goesting!”

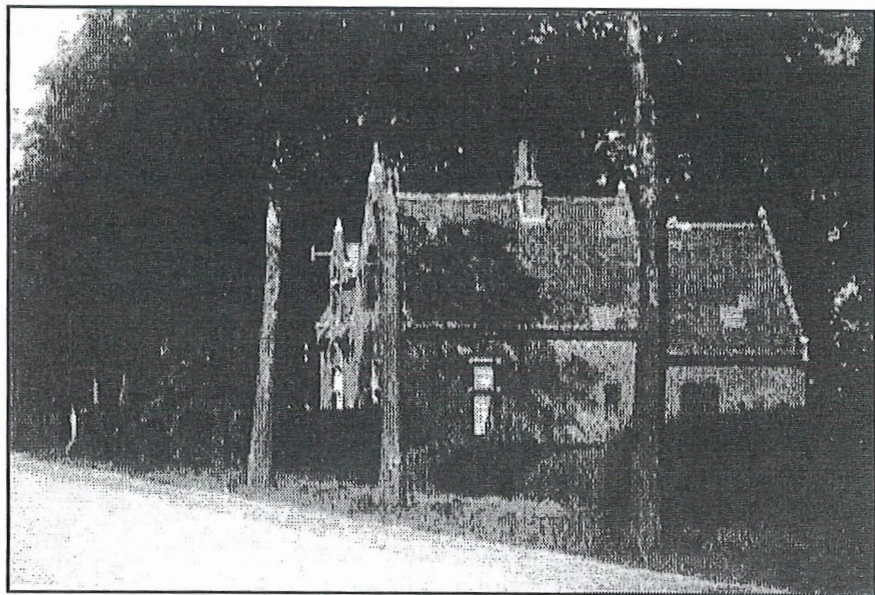
Van Wuustwezel naar Loppem

In Wuustwezel trad hij voor de tweede maal in het huwelijk met Joanna Aerts (weduwe Jaak Goetshouwers) en in 1903 al kwam hij naar Loppem, in dienst van de douairière gravin Savina de Gourcy Serainchamps (weduwe van baron Charles van Caloen). Als jachtopziener betrok hij het boswachtershuis (B9), het huidige Ten Voute aan de Steenbrugsestraat¹⁰. In de pers werd de woning toen beschreven als ‘een huisje zonder verdiep, dat langs de voorkant zicht geeft op den steenweg en langs achter, op het park van het kasteel van Mevrouw de baronnes van Caloen de Gourcy...’¹¹. Achter de woning bevond zich een klein erf, afgescheiden van het park door een dikke heg. Daar waakte ook een alerte kettinghond. Het huis werd in de jaren zeventig (1975?) verbouwd tot café-restaurant en is in Loppem bij oudere inwoners nog steeds bekend als het boswachtershuis.

---

¹⁰ De boswachterswoning bij het Kasteel van Loppem (nu Steenbrugsestraat) dateert van 1863. Ze werd volgens Jean van Cleven die Jules Helbig citeert (zie *Het Kasteel van Loppem* p. 83) gebouwd door de Loppemse aannemer Louis Bulckaert naar een ontwerp van Jean Bethune

¹¹ *Gazette van Brugge en van de Provincie West-Vlaanderen*. Drukker-Uitgever G. Stock, Goudenhandstraat 14, Brugge. Zie nummer van 15 november 1905.

Boswachtershuis langs de Steenbruggestraat
(Foto Gemeentelijk Archief, Zedelgem, collectie Bonduel)

De Gazette van Brugge¹² had het over August Pleysier als een ‘grootte, sterke man, en een voorbeeldige dienaar...’ In tegenstelling tot Pietje Meire, beweerde deze journalist dat Pleysier door de Loppense bevolking op handen werd gedragen. Had August Pleysier misschien zijn lessen getrokken uit zijn nare ervaringen te Torhout? Het grote verschil met zijn vroegere werkomstandigheden zat waarschijnlijk bij zijn opdrachtgever. Het kasteel van gravin Savina de Gourcy¹³ stond bij manier van

---

¹² ibidem

¹³ Savina de Gourcy Serainchamps: oudste dochter van graaf Felix (1802-1861) en barones Mathilde Dons de Lovendeghem (1801-1842) werd geboren te Gent op 17 juli 1825. De familie bewoonde het kasteel van Mianoye in Assesse (provincie Namen). Op 19 april 1847 huwde zij met Charles van Caloen. Het huwelijk werd ingezegend door pater Louis van Caloen S.J. (broer van de bruidegom) in de familiekapel van het kasteel. Te Loppem bouwden zij, samen

spreken aan zijn achterdeur en in de buurt stond het Wit Huis, woning van Albert van Caloen-van Ockerhout¹⁴, burgemeester van Loppem. Zijn bazen keken hem bij manier van spreken op de handen.

Aan de overkant van de Steenbrugsestraat vond je het huis van veldwachter Edward Dhondt¹⁵. De buurt was rustgevend, idyllisch. En toch... (Zie prentbriefkaart op p. 55; verz. A. Caerels,Loppem)

Het drama van 12 november 1905

Zondagavond en -nacht 12 november 1905 was het regenachtig. Wolken schoven af en toe voorbij een lichtende maan. August Pleysier ging die avond, naar goede zondagse gewoonte op herbergbezoek in de onmiddellijke buurt van de Steenbrugsestraat (zie bijlage). In de laatste herberg die hij bezocht, had hij nog

---

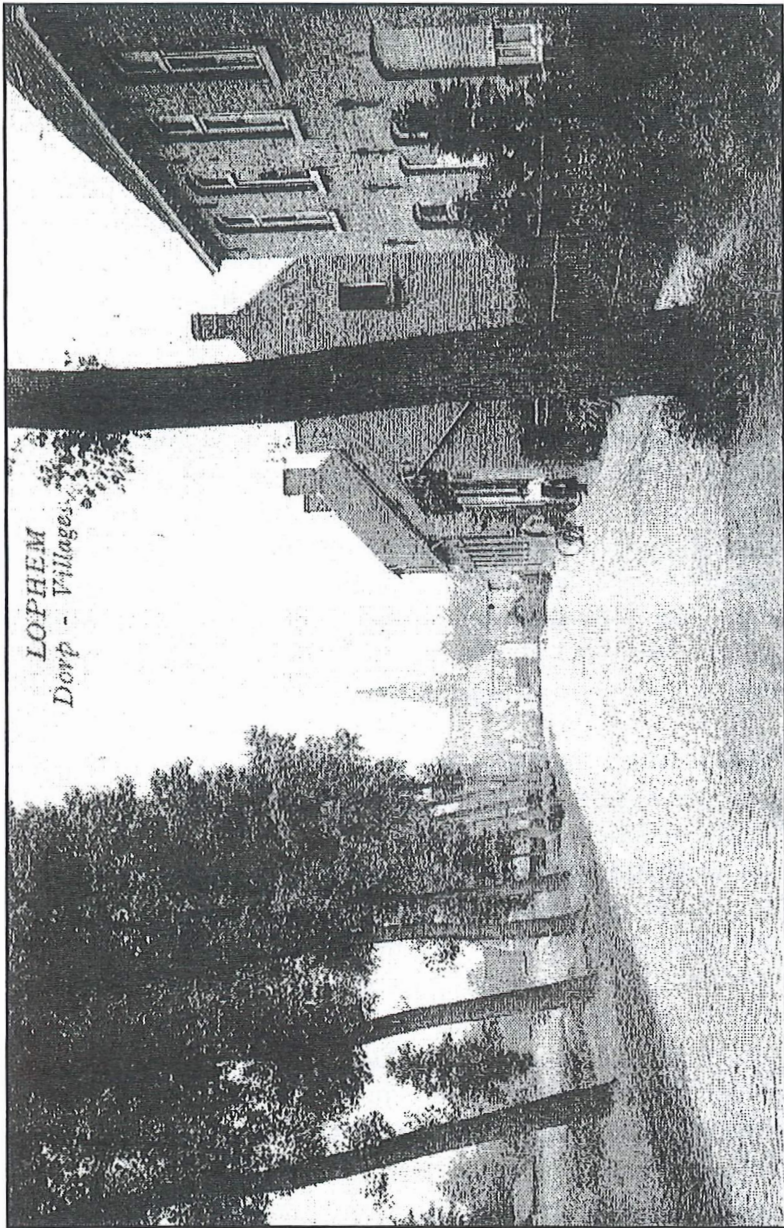
met haar slechtzienende echtgenoot en volgens plannen van E.W. Pugin en Jean Bethune het neogotische kasteel dat zij enkel in de zomer bewoonden. 's Winters verbleven zij in hun stadswoning aan de Dijver te Brugge. Op 1 mei 1896 overleed Charles van Caloen. Tot haar dood in september 1912 bleef zij op het Kasteel van Loppem wonen:

¹⁴ Albert van Caloen (1856-1931): hij was het vierde kind en de middelste zoon van drie van Charles van Caloen en Savina de Gourcy. Hij studeerde rechten te Leuven en huwde in 1879 zijn verre nicht en meisje uit de buurt Marie van Ockerhout. Zij was de enige dochter (en kind) van Léon van Ockerhout en Zoë van de Woestyne van het kasteel Emmaüs.

Hij was katholiek provincieraadslid (1883-1921) en burgemeester van Loppem (1891-1932). Het gezin telde 13 kinderen.

Op het ogenblik van de moord op boswachter August Pleysier in 1905, woonde Albert van Caloen in het Wit Huis aan de Rijselsestraat.

¹⁵ Edward Dhondt werd veldwachter van Loppem in 1892. Hij werd gekozen uit 9 kandidaten, vijf Loppemnaren en vijf vreemden. In 1897 al kreeg hij een fiets ter beschikking om zijn gemeente te inspecteren. Hij bleef 40 jaar in dienst!!

LOPHEM
Dorp - Villages

samen met enkele late klanten om beurt een liedje gezongen. Zo werd het heel laat toen hij naar huis wandelde. De Steenbrugsestraat lag er verlaten bij. De boswachter ging bij thuiskomst dadelijk slapen.

Omstreeks kwart voor vier scheurde een gewerschot de stilte. Er was op de achterdeur van de Pleysiers gevuld. De schutters lagen verdoken achter de heg rond het erf, rechttegenover de deur. Tot zes à zevenmaal toe werd het vuren hernomen en het lood drong in het hout of versplinterde panelen van de deur. Ook de muur werd fel beschadigd. Eén schot trof de waakhond aan z'n poot, waardoor hij onbedaarlijk aan het huilen ging. Het janken van het beest en de talrijke schoten maakten een einde aan de nachtrust van de bewoners. August Pleysier, zoals steeds wat impulsief en onverschrokken, wilde direct gaan zien wat er gaande was. Zijn behoedzame vrouw, blijkbaar het dreigende gevaar correct inschattend, probeerde hem tegen te houden. Dat men het op zijn leven gemunt had, moest nu ondertussen wel duidelijk geworden zijn. Een licht gekibbel tussen man en vrouw ontstond, maar ondertussen had het schieten opgehouden.

Van dit wat rustiger moment, maakte de zoon van Pleysiers echtgenote Joanna Aerts, Frans Goetshouwers (°1881) gebruik om voorzichtig de situatie te gaan bekijken. Hij daalde de trap af die zich bij de achterdeur bevond. Halverwege bemerkte hij door het bovenlicht van de achterdeur, in het maanlicht een op en neer wandelende gestalte op het achtererf met een geweer in de hand en Frans wilde rustig en stil de deur ontgrendelen en opendoen om na te gaan wie die geheimzinnige figuur wel mocht zijn, maar bijna gelijktijdig werd opnieuw een lading lood in de achterdeur geschoten. De jongeman sprong geschrokken achteruit en rende terug naar boven. Gejaagd vertelde hij daarop zijn stiefvader wat er gebeurd was.

Nu konden Frans en zijn moeder de boswachter niet langer in toom houden. Ondanks het smeken van zijn vrouw dit niet te doen, kleepte August Pleysier zich toch aan, nam zijn geweer en trok naar beneden. Samen met zijn vrouw sloop hij naar de niet verlichte voordeur. Op die manier zou hij de schutters verrassen door van de voortuin naar het achtererf te sluipen. Hij opende de voordeur, maar het geknars waarschuwde de overvallers, wat hen naar de voorkant van het huis lokte. Toen Pleysier een stap naar buiten wilde zetten, werd er prompt op hem geschoten van op 6 à 7 meter afstand. Pleysier werd vlak bij het hart getroffen en stortte met een zware zucht achterover, voor de voeten van zijn vrouw. Joanna Aerts sprong terug binnen en schreeuwde 'moord'. In de akelige stilte die over en rond het huis neerdaalde, kwam geleidelijk aan weer leven. Omdat er niet direct enige hulp opdaagde en beseffend wat er gebeurd was, waagden vrouw en kinderen Pleysier het in het schijnsel van een lantaarn tot bij het slachtoffer te komen. Hij lag levenloos met zijn geweer naast zich. Moeder en zoon Frans sleepten August naar binnen.

Eerste hulp en onderzoek

Toch daagde enige ogenblikken later veldwachter Edward Dhondt op, samen met enkele andere burens die waarschijnlijk door de schoten en het geschreeuw gewekt waren. De rijkswacht van Oostkamp werd op de hoogte gebracht en opende een voorlopig onderzoek. Voetsporen waren nog moeilijk te onderscheiden. De hele nacht had het namelijk geregend en het erf lag er erg slijkerig bij. Bij de woning vond men twee lege patronen n°3. Burens verklaarden dat zij wel 'moord' hadden horen roepen, maar dat zij er geen aandacht aan geschonken hadden. De veldwachter, op 250 à 300m van het boswachtershuis wonende, had echter helemaal niets gehoord!

Een zaak voor het parket van Brugge. De eerste verdachten.

Het parket van Brugge, bestaande uit procureur des Konings Janssens de Bisthoven, onderzoeksrechter Verbeke en griffier Staelens verschenen pas tijdens de voormiddag ter plaatse. Na de eerste vaststellingen gedaan te hebben, vertrokken zij met de trein terug naar Brugge.

Tegen twee verdachte stropers, Henri Declerck en Leo Pardo¹⁶ van Steenbrugge- Oostkamp werden aanhoudingsbevelen afgeleverd. In de late middag van maandag 13 november werd Declerck naar het Brugse justitiepaleis op de Burg overgebracht waar hij de hele avond ondervraagd werd. Ondanks zijn bewering dat hij de vorige nacht in zijn eigen bed had doorgebracht, werd hij toch in de gevangenis opgesloten. Bij Pardo had men minder geluk. De man was niet thuis, maar een doornatte jas en vers beslijkte schoenen werden door de rijkswacht als verdacht materiaal meegenomen.

Dinsdag 14 november voerden twee wetsdokters een lijkschouwing uit op August Pleysier, wat geen nieuwe gegevens aan het licht bracht.

Henri Declerck legt bekentenissen af

Henri Declerck was vrij vlug door de knieën gegaan en verklaarde aan het gerecht dat Leo Pardo hem toevertrouwd had dat hij de aanslag op August Pleysier gepleegd had. Leo Pardo was een zesentwintigjarige vrijgezel die op Steenbrugge-Oostkamp woonde. Leden van de Oostkampse en Brugse rijkswachtbrigades waren de hele dinsdag 14 november druk in de weer om Leo Pardo op het spoor te komen. Algauw vernamen ze dat de gezochte

---

¹⁶ Leo Pardo, bijgenaamd Sparre, was de zoon van Pieter en van Juliana Van Enis. Hij was geboren te Oostkamp op 18 februari 1880. Beroep: werkman. Hij was niet gehuwd.

stroper met zijn schoonbroer op stap was. Sommigen hadden hem op het bouwterrein van de toen in aanbouw zijnde fabriek La Brugeoise opgemerkt. Om halfzeven trokken de speurders per fiets naar het huis Pardo waar de verdachte op zijn bed gearresteerd werd en overgebracht naar een Oostkampse gevangenis. Woensdagochtend 15 november verscheen hij al voor de onderzoeksrechter.

Die voormiddag werd August Pleysier in de parochiekerk van Loppem onder massale belangstelling ten grave gedragen.

Leo Pardo, een gevaarlijke en opvliegende stroper

Leo Pardo was in 1902 al door de Krijgsraad van West-Vlaanderen tot zes maanden gevangenis veroordeeld geweest, omdat hij de politiecommissaris van Oostkamp had willen neersteken.

De Loppemse feiten die hem ten laste werden gelegd, bleef hij echter hardnekkig loochenen. Zowel Declerck als Pardo waren vaak werkloos en stroopten om een inkomen te hebben. Begin november 1905 waren zij tijdens een nachtelijke strooptocht op boswachter Pleysier gestoten. Declerck zou een lading lood in de rug en Pardo in de benen gekregen hebben.

Ook Leo Pardo valt door de mand

Door de bekentenissen van Henri Declerck verzwakte Leo Pardo's ontkennen. Door zijn constante verwarring van de zondagnacht met de zaterdagnacht in zijn antwoorden, begon hij zich onzeker te voelen.

Toen hij weer naar zijn cel werd overgebracht, dreigde een rijkswachter met een nieuwe huiszoeking als hij nog langer bleef ontkennen. Uiteindelijk knapte Pardo door. Hij nam de schuld van de moord volledig op zich en verwees naar een zekere Benoni De

Muer als mededader en dus niet Henri Declerck! Hij voegde er aan toe dat hij het moordwapen de nacht van de misdaad in het kanaal van Gent naar Oostende had geworpen, in de buurt van zijn ouderlijk huis op Steenbrugge. Daarna bevestigde hij het relaas dat Henri Declerck al had gegeven.

Leo Pardo beschuldigt Benoni De Muer¹⁷

Benoni De Muer was een buurtjongen van Leo Pardo. Hij was 28 jaar en werkte in Zeebrugge (aan de aanleg van de haven?). De rijkswacht van Blankenberge arresteerde hem en in de ochtend van donderdag 16 november werd hij ondervraagd. Hij loochende aanvankelijk alle hem ten laste gelegde feiten. De ondervraging werd voortgezet op vrijdagmorgen in de Brugse gevangenis.

Ondertussen was op donderdag 16 november al in de Gentse vaart tevergeefs gedregd naar het wapen van de misdaad. Ook de volgende dag werd er niets gevonden.

Diezelfde 17 november werd Henri Declerck weer vrijgelaten. Zijn onschuld stond nu vast. Door de bekentenissen van Pardo had het gerecht goede hoop het onderzoek spoedig te kunnen afsluiten. Er werd al gedacht aan een assisenzaak in januari 1906. Van gerechtelijke snelheid gesproken!!

Op zaterdagochtend 18 november begaf het parket zich naar de door Pardo aangewezen plaats in het kanaal te Oostkamp, maar opnieuw werd vergeefs gedregd naar het wapen.

Uiteindelijk meldde De Gazette van Brugge in haar editie van 27 november 1905 dat een familielid van Pardo het geweer van de dader aan het parket overhandigd had. Het had verborgen gezeten

---

¹⁷ Benoni De Muer, bijgenaamd Volontaire, was de zoon van Jan-Baptist en Mathilde Decloedt. Hij was geboren te Oostkamp op 9 augustus 1877 en had als beroep werkman. Ook hij was niet gehuwd.

in de grond achter het ouderlijke huis Pardo. Op haar beurt leverde moeder De Muer het wapen van haar zoon af aan de gerechtelijke instanties. De week ervoor was ook De Meur door de mand gevallen. Dinsdag 19 december 1905 werd een korte wedersamenstelling gehouden te Loppem, in aanwezigheid van de beide daders.

Voor het Hof van Assisen

Aan het assisenproces werden slechts twee dagen besteed. Op donderdag 1 februari 1906 verscheen het duo Pardo - De Muer voor een assisenjury te Brugge. Ze werden beiden ervan beschuldigd vrijwillig, met het inzicht van te doden en met voorbedachten rade op de persoon van August Pleysier geschoten hebben. De Muer werd bovendien ten laste gelegd: poging tot vrijwillige doodslag met voorbedachten rade op de personen van August Pleysier en Frans Goetshouwers.

Het getuigenis van burgemeester Albert van Caloen van Loppem (zoon van de werkgeefster van Pleysier) werd met grote aandacht beluisterd. Hij verklaarde dat August Pleysier hem had verteld door twee bekende wildstropers Leo Pardo en Henri Declerck in moeilijkheden gebracht te zijn op zaterdag 4 november 1905 omstreeks tien uur. Beide stropers waren toen aan het werk met een lichtbak en geweer en hadden zich in een klaverveld laten verrassen door twee à drie geweerschoten. Zij raakten allebei gewond en verdachten jachtwachter August Pleysier direct van het lossen van de schoten. Pardo had daarbij geschreeuwd: 'Dat ik hem zage, 'k schoot hem dood' (bedoeld wordt August Pleysier).

De stropers waren toen naar huis teruggekeerd en thuis vonden ze Benoni De Muer, eveneens stroper. Die hielp hen het bloed afwassen en zwoer bij hoog en bij laag 'wij zullen hem wel vinden'.

Toevallig ontmoetten Pardo en De Muer elkaar in het café van Camiel Van Hauwaert in Oostkamp. Omstreeks twee uur in de nacht van 12 op 13 november verlieten zij de herberg, haalden hun geweren en trokken recht naar het huis van August Pleysier te Loppem. De Muer beschoot de achterdeur van het boswachtershuis. Voor Frans Goetshouwers was het een puur geluk dat die deur klemde. Boswachter Pleysier die door de voordeur naar buiten wou, werd door Pardo beschoten en viel dood neer. Door het feit dat De Muer zijn geweer ondertussen opnieuw geladen had en ook nog eens op Pleysier had willen schieten, werd de voorbedachtheid als bewezen beschouwd.

Uitslag van de assisenzaak

Onder grote belangstelling van inwoners van Loppem en Oostkamp werd op vrijdag 2 februari al de zaak afgesloten. De advocaten Rommel en Cauwe, verdedigers van Pardo en De Muer, probeerden de voorbedachtheid te ontzenuwen. Daarnaast pleitte de advocaat van De Muer de dwang die Pardo op zijn cliënt had uitgeoefend. Het Openbaar Ministerie had nochtans met bikkelharte feiten deze voorbedachtheid bewezen.

Acht vragen werden aan de jury gesteld betreffende de moord met voorbedachtheid op jachtwachter Pleysier door Pardo en De Muer en de poging tot moord met voorbedachtheid op de stiefzoon van Pleysier, door De Muer alleen.

Een uur en een kwart beraadslaagde de jury en beantwoordde uiteindelijk de zes vragen betreffende de moord op Pleysier met ja en de twee in verband met de moordpoging op Frans Goetshouwers met neen.

Pardo en De Muer werden tot de doodstraf veroordeeld. De kosten van het proces bedroegen 699,5 fr. Volgens het vonnis moest de halsrechting plaatshebben te Brugge. De straf werd omgezet in

levenslange hechtenis.¹⁸ Beide misdadigers stonden er onverschillig bij toen het verdict viel. Bij De Muer kon er zelfs een glimlach af, terwijl Pardo nog verwijtend uithaalde: “ ‘t Is spijtig dat het geene jachtwachters waren!”

Bertrand Denys
Klaprozenlaan 13
Loppem

Jef Depuydt
Eernegemsestraat 6
Aartrijke

Bijlagen

1. De kinderen van August Pleysier- Livina Denys

- Pleysier Octavie (° Torhout, 03-02-1872)
- Pleysier Eugenie (° Torhout, 31-03-1874)
- Pleysier Zénobie (°Torhout, 27-05-1876; + Torhout, 14-11-1889)
- Pleysier Emilie (° Torhout, 11-11-1878)
- Pleysier Idalie Marie (°Torhout, 19-01-1881; + Torhout, 30-01-1881)
- Pleysier Henri (° Torhout, 09-05-1884)
- Pleysier Rosalie-Marie (° Torhout 02-02-1882)
- Pleysier Silvie Marie (° Torhout, 31-07-1886)
- Pleysier René Petrus (° Torhout, 10-02-1889)
- Pleysier Maurice Joseph (° Torhout 09-02-1893)

Livina Denys beviel ongehuwd van Carolus Denys op 13-05-1870. Het kind stierf op 29-04-1872.

(Torhout, bevolking 1880-1900, sectie D f° 58)

2. Herbergen en herbergiers in de Loppemse dorpskom rond 1900.

Dorp

“Het Gemeentehuis”, Jan Lippens (huidige Sint-Maarten)

---

¹⁸ Over de doodstraf in België, zie beknopt: DEBAEKE, Siegfried, *De laatste onthoofding*, Koksijde, De Klaproos, 1996, p. 7-9.

“De Nachtegael”, Petrus Maes (gesloopt, hoek Steenbrugsestraat-Rijselsestraat)

“De Eendracht”, Richard Deknock

“De Zwaan”, Wed. De Cock (huidige woning Bonduel)

“’t Burgerwelzijn”, Kam. Osselaere (voor de kerk)

“De Casino”, Richard Strubbe

“Sint-Martinus”, Louis Dhondt

“Sint-Elooi”, Jan Van Waesberghe (huidige Bij Oma)

“De Universiteit”, Em. Taveirne (huidige lingerie Istana)

“Het Schaak”, Wed. Henri Blomme senior (gesloopt in 1974 voor de heraanleg van de Rijselsestraat en de Steenbrugsestraat.

Kapellestraat

“In Rome”, Henri Depauw

“In Amerika”, Aug. Verstraete

“De Vrede”, Gust Demeulemeester

Steenbrugsestraat

“Leopold II”, Justine Lippens

“De Volksvriend”, Felix Naeyaert

“De Transvaal”, Jos Musschoot

“In de smis”, smid Fermyn

“’t Hoog smisje”, Arthur Puype

Kattestraat

“De Congo”, Edward Kint (huidige bakkerij Misseeuw)

“De Welkom”, Leon Deloof

“In Argentinië”, Ern. De Baene

“Sint-Crispijn”, Aug. Daenekindt

(Bron: ‘*Loppem in vroeger dagen*’ van Alban Vervenne, verschenen in wekelijkse afleveringen in het Loppemse parochieblad in de jaren 1970-1971. Zie nummers 46-47)

HOE KEIZER JOZEF II ZELFS ZEDELGEM OP STANG JOEG

Br. Victor Deceuninck

Jozef II, bij de gratie Gods Rooms Keizer (plus nog twee bladzijden andere titels die we u besparen), hebben we op school leren kennen als “Keizer-Koster”, titel (of spotnaam?) die hij aan zijn broer Leopold te danken heeft. We hebben ons toen wellicht afgevraagd of hij wel koster was, of was het een titel die hij zichzelf toe-eigende? Voor velen onder onze lezers zal het antwoord op deze vraag vervaagd zijn ofwel hebben ze nooit de ware toedracht van die toch zo gekke keizerlijke titel begrepen. De ware oorsprong van die naam zullen de Zedelgemnaars-tijdgenoten des te beter begrepen hebben.

Jozef II

Jozef II werd geboren te Wenen in 1741 als de zoon van Keizer Frans I en van Maria Theresia, die vorstin was over de Oostenrijkse erflanden, waaronder ook Vlaanderen. In 1764, nauwelijks 23 jaar oud, werd hij tot Rooms Keizer gekozen, en toen in 1765 zijn vader overleed, volgde hij hem op als Keizer van het Roomse Rijk der Duitse Natie. Van een blitzcarrière gesproken!

“Zorgvuldig opgevoed in rationalistische geest, zeer werkzaam en eenvoudig in leven, werd hij de meest markante vertegenwoordiger van het verlichte despotisme. Met overijlde ijver wilde hij een

groot aantal hervormingen doorvoeren op elk terrein”¹, zelfs op het godsdienstige, wat niet onder zijn bevoegdheid viel.

Na de dood van zijn moeder in 1780 kreeg hij ook de Nederlanden onder zijn hoede en erfde als het ware de titel van “Grave van Vlaenderen”. Hij ijverde om al de graafschappen, hertogdommen, prinsbisdommen, ... die onder zijn bestuur stonden te centraliseren met het Duits als algemene regeringstaal. Het is dan ook niet te verwonderen dat hij om dit doel te bereiken, zijn “staten” overrompelde met een vloed van edicten, decreten en ordonnanties, waarvan de een al meer dan de andere tegen de borst van niet alleen maar de gewone burger stootte.

Een eerste kondigde hij al af op 17 maart 1783, *“Raekende de vernietinge van verscheyde onnodige Kloosters in de Nederlanden”*. Onder die beschrijving bedoelde hij de slotkloosters, zowel van paters als van zusters, die in zijn ogen onnuttig waren. (Waar en wanneer hebben we dat nog gehoord?) *“Wy hebben geoordeelt dat onder de Middelen de welke tot dit heylsaem oogmerk zouden kunnen leyden, geen en behoorlykeren was als den genen van een deel der inkomsten van de Goederen der Reguliere-Geestelykheyte te besteden tot een nuttiger ende gewigtiger gebruyk, als het gene 't welk men tot nu toe daer van heeft gemaekt. Waerom Wy, (...) hebben besloten te vernietigen ende te supprimeren in alle de Ryken ende Staeten van Onze gehoorsaemheyte, verscheyde Conventen ende Kloosters van beyde de Geslachten, ende de inkomsten der zelve te doen besteden tot vermeerderingen van 't getal der Priesters belast met de Zielzorge, ende tot andere Godvruchtige oprechtingen even voordeeligh aen de Religie ende aen de menschlieventheyte, ende weerdigh van*

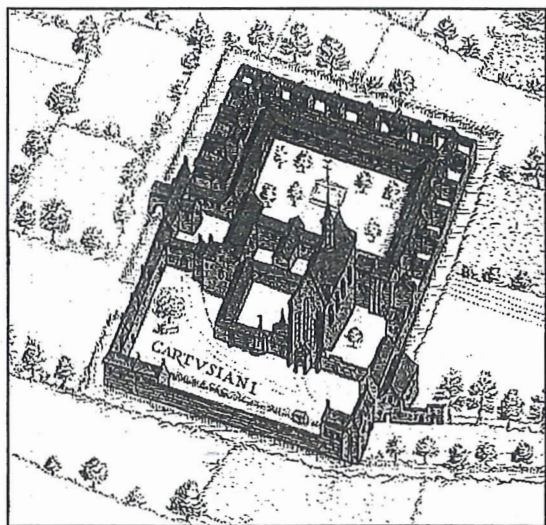
---

¹ VAN GORKOM, in *De Katholieke Encyclopedie*, Amsterdam-Antwerpen, 1952, p.811.

onze zorgen ende van Onze Oppervorstelyke aendachtigheyd."²
Dit is in elk geval mooi voorgesteld en kunstig ingekleed. Maar daar blijft het niet bij. De goe gemeente moet het ook aanvaarden. En om dat doel te bereiken geeft hij aan alle uitgedreven kloosterlingen een pensioentje dat moet komen uit de "Religie-Kasse" die gesterkt wordt met de inkomsten van de goederen van de afgeschafte kloosters.

Hoewel er in Zedelgem geen van die "onnutte kloosters" gevestigd waren, toch zal men er een aardig woordje over gesproken hebben, want in het nabije Brugge waren er des te meer o.a. de

Kartuizerklooster op
St.-Kruis
(kaart van Marc
Gerards)

Kartuizers en de Kartuizerinnen, de geschoeide Karmelitessen, de Theresianen, de Rijke Claren (Urbanisten genoemd), de arme Claren, de Predikeressen van Engelendaele, de Recollectinen, de Annunciaten, de Petitenten, de Kapucinessen, het klooster van

---

² Alle aangehaalde teksten van de plakaten komen uit: SERRUYS, J-B., "Placcaert-boek van Vlaenderen", Gent, 1786.

Bethanië en dit van Sarepta. Ze telden samen 284 kloosterlingen.³ Verscheidene van die kloosters lagen vroeger in de onmiddellijke omgeving van Brugge, buiten de muren van de stad.⁴ Door de dreiging van de Geuzen omstreeks 1575, vluchtten de kloosterlingen binnen de stadsomwalling, waar zij een veilig onderkomen vonden. Maar ondertussen werd hun vroegere klooster echter gesloopt en bleven ze waar ze waren.

Hoe dit in de praktijk in zijn werk ging lezen we bij P.L. Cuvelier, koster van Reninghelst, die in zijn dagboek beschreef hoe de Paters Trappisten van de St.-Sixtusabdij in West-Vleteren officieel op de hoogte werden gebracht van de opheffing van de abdij:

“Den 13 april 1784 hebben twee commissarissen, te weten mynheer De Coninck tot Jpren (lees: Ieper), en eenen anderen door Brussel aengestelt, aengekondigt aen de religieusen van St Six buyten Poperinge, hunne vernietinge. Naer alle de religieusen in eene camer by een geroepen te hebben, en aldaer by een crucifix met twee brandende keersen den eed op het evangelie gedaen te hebben van alles kenbaer te maken⁵, heeft men hun twee oeconomen gelaeten, en hun den tyd bepaeld van jegens den 15 mey het clooster te ruymen; binnen welken tyd men hun beval in de weke misse te lesen met gesloten deuren en den sondag met opene, van hunne vrienden te mogen ontfangen binnen dien tyd, zonder overtolligheyd etc.

De voorseyde religieusen zyn daer uyt vertrocken den 15 mey, een religieus alleen is aldaer gebleven om den dienst te doen voor het omliggende, en eenen broeder om hem te dienen.”⁶

---

³ LESCOUHIER, D., *Geschiedenis van het kerkelijk en godsdienstig leven in West-Vlaanderen*, dl II, Brugge, 1926, p. 284.

⁴ Zie hiervoor de kaart van Brugge door Marcus Gerards (1562).

⁵ Voor de commissarissen kwam het er op aan de onroerende goederen van de abdij te kennen om die dan te kunnen aanslaan.

⁶ DE SMET J., *Zuid-Westvlaamse tijdschroniek uit de Oostenrijkse en Franse Tijd (1761-1814) Het “Memoriael van Reninghelst” door koster P.L. Cuvelier*, Assebroek, 1970, p. 98.

Een pikant detail. De publicatie van dit edict gebeurde blijkbaar bij hoogdringendheid, aangezien Jozef II schrijft in de afsluitende alinea: *“Des ’t oirconden, hebben Wy aen dese tegenwoôrdig doen hangen den Grooten Segel, die wylen de Keyserinne-douairière en de Koninginne MARIA-THERESIA, onse seer Lieve Moeder ende Vrouwe van hoogloffelyke gedachtenisse gebruykt heeft, ende die Wy gebruyken zullen tot dat den Onsen zal gesneden wezen”*.

Na 15 maanden kondigde hij een tweede edict af dat nu niet zozeer de kloosterlingen betrof, maar alle mensen: het edict van de 26^e juni 1784 *“Aengaende de Begraeffenissen”*.

In een reeks van 22 artikels maakt hij zijn ingrepen betreffende deze toch zeer delicate materie bekend. Die zullen zeker heel wat tegenstand opgeroepen hebben.

In een eerste verbiedt hij van wie ook nog te begraven in kerken, kapellen of enig ander overdekt gebouw, een gebruik dat indertijd in voege was. Zo gebeurt het dat wij, bij een bezoek aan een of andere kerk over de witmarmeren zerken naar voor stappen, zerken waarvan de inscripties nog nauwelijks te lezen zijn. Ook in Zedelgem was dat het geval. Maar bij de bouw van de nieuwe kerk in 1847, werden ze verwijderd - of liggen ze nog onder de huidige vloer? In de oude overlijdensregisters van de parochie vonden we er 28 die sinds 1700 in de kerk begraven werden. Het koor van de kerk scheen de bevoorrechte plaats te zijn voor al wie rechtstreeks iets met de kerk te maken had: leden van de kerkfabriek, koster, kerkzangers... Ook hun rechtstreekse familieleden genoten hetzelfde voorrecht. Zo werd de vrouw van koster Joannes Vyncke op 8 februari 1726 begraven in *“choro ecclesiae”*. Anderen verkozen (of waren het hun naastbestaanden?) een laatste rustplaats bij het altaar van St.-Laurentius, wellicht als lid van het

---

genootschap naar deze heilige genoemd of van dat van de St.-Sebastiaansgilde. De moeder van pastoor Bernardus Gillis werd op 17 augustus 1775 vlak voor het altaar van O.-L.-Vrouw begraven. E.H. Joannes Ketels, die pastoor van Zedelgem was van 1724 tot 1766 stierf te Brugge op 24 mei 1780. Ook hij werd in de Zedelgemse kerk begraven. Zijn grafsteen werd bij het bouwen van de nieuwe kerk in 1847 in de buitenmuur van het hoogaltaar ingemetseld en bij de renovatie van de kerk in 1981 achteraan in de kerk geplaatst, samen met die van Joannes van Slambrouck († in 1774 en in de kerk begraven) en die van pastoor Ludovicus De Vos († in 1774 en eveneens in de kerk begraven).⁷

Met het edict van 1784 nam dit gebruik voor goed een einde. Argument voor was zeker de volksgezondheid. Meer dan eens was wierook nodig om de slechte geur uit de graven te verdoezelen. Daarbij had men nog de openliggende vloer vóór en wellicht soms nog dagen na de begrafenis die een ergernis vormde voor de gewone kerkgangers. Zelfs de stabiliteit van de vloer kwam soms in gevaar. Het volgende citaat uit het "Memoriael van Reninghelst" van de toenmalige koster Pieter-Lodewijk Cuvelier laat betreffende de aangehaalde hinder geen twijfel bestaan: "*Den 25 april 1780 zyn alle de graeven in dese kerke toegemetst geweest, ook het graf vanden heer pastor*⁸, *zonder toe te stampen, want hy maer corten tyd te vooren begraven was. De heeren van het casteel claegden datter stank in de kerke was.*"⁹

---

⁷ ARNOU, P., *Oude Grafstenen in de Sint-Laurentiuskerk te Zedelgem*, in *Zilleghem*, 4de jg. (1983), p. 18-22, p. 54-61, p. 99-107, p. 151-159 en 5de jg. (1984), p. 36-40.

⁸ E.H. Petrus Franciscus De Coninck, overleden op 23 februari 1780.

⁹ DE SMET J., *o.c.*, p. 53.

Diegenen die werkelijk aan de eer hielden in de kerk begraven te worden, vonden het spijtig, maar de anderen konden dit verbod maar toejuichen.

In een tweede artikel werd verboden te begraven op de kerkhoven omheen de kerk, “gelegen in de Steden, Vlekken ofte Borghten”. Elke stad moest dus buiten zijn muren een of meer begraafplaatsen aanleggen, naar gelang de grootte van de bevolking, dit ten dienste van al de parochies van de stad. Deze begraafplaats moest ommuurd worden en er moest een kruis opgericht en een huis voorzien worden voor de grafdelver. De steden moesten zich voorzien van de nodige lijkwagens om de overledenen naar het kerkhof te voeren en hiervoor de nodige personen aanstellen, die alleen daarvoor “gebruikt” mochten worden.

Alles wel beschouwd, het kwam hierop neer dat teraarde bestellen van af dan een opdracht was voor de steden en de gemeenten, en niet meer van de parochie.

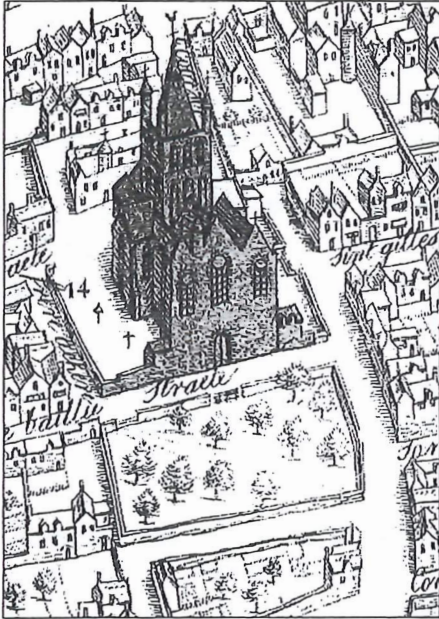
Een aderlating voor de parochie? Jozef II gaf een vergoeding voor de benadeelde: de kerkhoven bij de parochiekerken mochten aan de meest biedende verkocht worden op een zo voordelig mogelijke wijze. De kopers mochten echter geen gebouwen oprichten die het licht in de kerk zouden belemmeren en de grond mocht niet worden “geroerd” “tenzij de Lichaemen zouden geconsumeerd zyn.”

De stad Brugge moet wel heel rap geweest zijn om aan het keizerlijke bevel gevolg te geven. Nog hetzelfde jaar kocht ze een geschikt stuk grond van het St.-Trudoklooster. Het betrof een stuk land dat in oude ommelopers “het Rapestik” genoemd werd.¹⁰ De Bruggelingen die fel tegen de maatregelen van Jozef II gekant waren, gebruikten maar al te graag die naam om over hun nieuw

---

¹⁰ BOUCKAERT, V., e.a., *De centrale begraafplaats te Assebroek-Brugge*, Brugge, 1993, p. 7.

kerkhof te spreken. Een naam die nu nog leeft bij de oude Bruggelingen. Sarcastisch luidt het dan: “k Ben bijna klaar voor het Rapestik”.

Brugge – St.-Gilliskerk met op de voorgrond en bezijden de kerk het parochiale kerkhof.
(kaart Marcus Gerards, 1562)

Jozef II als verlicht despoot, stak ook de hand uit naar de protestanten door hen een voorbehouden plaats te geven voor hun doden: op elk kerkhof moest er een afgescheiden plaats komen die hun toeliet daar hun doden te begraven.

In het laatste artikel van dit toch wel ingrijpende decreet stond Jozef II toe op de kerkhoven grafschriften, grafstenen of andere monumenten te plaatsen. Het is het begin van ons funeraire patrimonium.

Wat nu met ons Zedelgemse kerkhof? Het is toch niet verdwenen, niettegenstaande de strenge bepalingen van dat edict? En we hebben toch nog de tijd gekend dat het kerkhof-omheen-de-kerk nog in gebruik was?

Het antwoord op deze vragen werd vlug gegeven door Jozef II zelf: reeds op 2 augustus van hetzelfde jaar vaardigde hij een decreet uit waarbij hij uitdrukkelijk verklaarde dat de verplichting om een nieuw kerkhof op te richten niet gold voor "*les Cimetières du Plat-Pays*". Een bewijs dat er felle reactie kwam tegen zijn nieuwe reglementen?

Op 26 september 1785, wanneer de protest tegen de vorige plakkatens wellicht wat geluwd was, kwam er een nieuwe ordonnantie, "*raekende de publicatie der Edicten en Ordonnantien ten tyde van de Sondaegsche Parochiale-Misse*". Wellicht had Jozef II vernomen dat de godvruchtige parochianen – en dat waren ze allemaal – na de zondagse mis zo snel mogelijk naar huis wilden, want de kinderen waren alleen thuis of het vee moest dringend gevoederd worden. Zo hadden ze weinig tijd en vooral, wat de amman voor te lezen had op de kerkstichel interesseerde hen niet altijd¹¹. Daaraan wilde hij een eind maken en verplichtte de pastoors de keizerlijke edicten, ordonnantiën en declaraties af te lezen van op de preekstoel, voor of na het zondagse sermoen. En deze keer zorgde hij ervoor dat er geen betwisting kon ontstaan omtrent de draagwijdte van deze ordonnantie: dit moest gebeuren "*in alle de Parochiale ende Succursale Kerken, zoo van de Steden als van het Plat-Land*". Na voorlezing moest het voorgelezen exemplaar dadelijk uitgehangen worden in het portaal van de kerk door de pastoor of degene die in zijn plaats het sermoen hield. Het moest daar gedurende ten minste vijftien dagen geafficheerd blijven. Mag ik tussendoor opmerken dat zo'n edict meestal langer was dan drie 'lange evangeliën'?...

---

¹¹ Het was de taak van de amman alle officiële berichten na de zondagsmis van op de "kerckstichel" aan de kerkdeur voor te lezen.

Maar nog was de vindingrijkheid van Jozef II niet ten einde.

We leefden in een tijd van hard werken en weinig ontspanningsmogelijkheden. Vandaar dat lang vooraf al uitgezien werd naar de plaatselijke kermis. En waarom ook niet naar de kermis van de naburige parochie gaan? En de volgende zondag is het kermis in... Daar was altijd veel volk en altijd iets te beleven. En daar kreeg je dorst van... en er werd soms te veel gedronken... En als je daar dan een lief vond kon het best gebeuren dat zo iets niet in de smaak viel van de plaatselijke don Juans... en dan kwam er herrie van!

Dat was echter niet zonder de waard gerekend die in Wenen woonde...

Op 21 februari 1786 kwam een volgend edict: "*Aengaende de Kermissen ofte Kerk-wydingen*", in een periode van het jaar waarin er precies geen kermissen te vieren waren. Pastoor Gillis las van op zijn preekstoel: "*Alle de Kermissen ofte Kerk-wydingen en andere diergelycke Feesten, welkdaenig die kunnen wezen, zoo in de Steden als ten Platten-Lande, zullen voortaan over al worden gehouden op den selven dag, den welken Wy voor altyt, en te beginnen met het tegenwoordig jaer, vast-stellen op den tweeden Sondag naer Paesschen*". Als dat geen slag onder de gordel was! Dat kon je best vaststellen door het geroezemoes tijdens de mis en nog meer commentaar kon je horen na de mis. Nog nooit was er zoveel jong volk in troepjes blijven plakken rond de kerk. Maar wat konden ze eraan doen? Uilenspiegel sprak over de geplande kermisdag als over "Keizers-kermis".

Op de zondag na 17 mei van hetzelfde jaar besteeg pastoor Gillis na het evangelie de kansel en begon deze keer niet met een latijnse zin uit het evangelie, maar met: "*Josephus, by de gratie Gods, Rooms Keyzer...*" Wat nu weer?

“Daer en zullen buyten de gewoonelyke Kruysdaegen, in elke prochie niet meer als twee Processien 's jaers mogen plaetse grypen, de eene op H. Sacraments-dag, ende de andere op eenen anderen Feestdag, aen-te-wyzen door den Bisschop van de plaetse, onse intentie zynde, dat'er geen Processie gedaen en worde op den Sondag, om den Parochiaelen Dienst niet te beletten...” Weerom algemene consternatie, maar nu vooral vanwege de godvruchtige zielen die zich in de uiting van hun devoties sterk belemmerd zagen. Maar het was nog niet gedaàn.

In de (toegestane) processies mochten geen beelden meer meege dragen worden. Buitengewone kleding was verboden en er mocht geen muziek gespeeld worden! De processie werd wel een begrafenisstoet!

Wèl mocht, maar met de toestemming van de bisschop een processie *“in zekere particuliere omstandigheden, ten eynde den Hemel hulpe te smeecken voor den regen of het fraey weder, voor de bewaerenisse van den Oegst, of andere publieke noodsaekelykheden”*.

Wat echter ook verboden werd, waren bedevaarten in groepen, naar om het even welke bestemming ook. De overtreders zouden gestraft worden met een boete van honderd patacons of met een hechtenis van drie maanden! Adieu Godelieve van Gistel!

De pastoor kwam daarna van zijn preekstoel en aan het altaar zong hij met aarzelende stem: “Credo in unum Deum...”

Ook de leden van de broederschappen, gilden en andere godvruchtige genootschappen moeten het hard voelen aankomen hebben: geen processie meer, enkel nog een afkooksel van wat het ooit was geweest. Het was een steek in het hart, al die maatregelen, en dat die dan nog van de keizer moesten komen... Maar die teleurstelling sloeg om wanneer de pastoor nóg maar eens zijn

burgerlijke plicht vervulde in het begin van de maand mei en het edict van de afschaffing van de broederschappen aflas. Ja, mensen, je hoort het goed: alle broederschappen worden afgeschaft. Binnen de vijftien dagen moeten de voorzitters een lijst indienen van al wat elke broederschap bezit: gronden, renten, acties, kredieten, gereed geld... kortom, alles. En alles moest dan gegeven worden aan die éne, nieuwe broederschap “de werkende Liefde van den Even-naesten”... Neen, dat was God geklaagd!

Over welke broederschappen ging het in Zedelgem?

- De Broederschap van de Lijdenden Jesus
- De Broederschap der Gelovige Zielen
- De Gilde van Onse Lieve Vrouw
- De Broederschap van het Scapulier
- De Broederschap van Sint-Laurentius.¹²

Het waren genootschappen waarvan het hoofddoel was: de godsvrucht te beoefenen en aan te wakkeren. Ze hadden een vaste organisatie met een hoofdman en “sorgers” die het voorrecht hadden tijdens de diensten door hen aangevraagd met een schaal te mogen rondgaan en met de opbrengst ervan hun “activiteiten” te organiseren en luister bij te zetten. Sommige van die confrérieën hadden wel ergens een stukje land geërfd van één van hun overleden leden, maar veel had het allemaal niet om het lijf¹³. Was er genoeg geld in kas, dan werd het meestal besteed om één of ander ornament voor kerk, kapel of altaar aan te schaffen. Zo betaalde de Broederschap van de Lijdenden Jesus en de Broederschap van Sint-Laurentius respectievelijk 4 en 5 pond voor de preekstoel, in de kerk geplaatst t.t.v. pastoor Ketels in 1766¹⁴.

---

¹² Zie RONSE, F., *Zedelgem-Veldegem, beschrijving en Geschiedenis*, Zedelgem, 1934, p. 148-153.

¹³ De gilde van Onse Lieve Vrouw bezat (bos en land samen) 16,07 a !

¹⁴ RONSE, F., *o.c.*, p. 84.

Maar ten gevolge van dit edict was dat allemaal verboden. Het opheffen van de gemeenschap viel de leden wellicht zwaarder dan de financiële adering. Maar door beide viel Jozef II bij hen in ongenade, zo het eerder al niet het geval was.

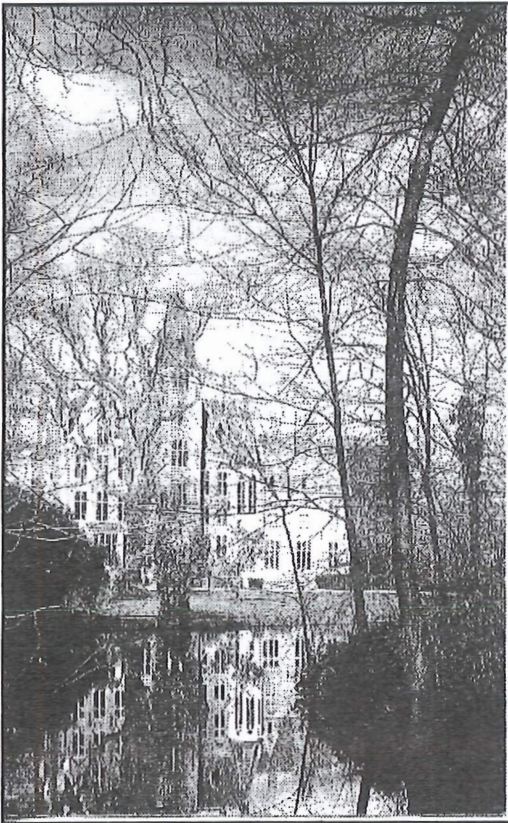
De weerstand tegen Jozef II was niet alleen voelbaar in Zedelgem. Over heel Vlaanderen hing een sfeer van onbehagen en ergernis. Niet alleen de hierboven aangehaalde edicten en ordonnanties, maar ook andere maatregelen van Jozef II deden hem uiteindelijk de das om. De sluiting van de bisschoppelijke seminaries, de afschaffing van de vroegere vierscharen en rechtsinstellingen alsook de ambachten, enz. Duidelijk stevende hij op een confrontatie met onze gewesten af, confrontatie die hij in 1789 kreeg met de Brabantse Omwenteling, waarin hij het onderspit delfde tegen de "Patriotten" en de Republiek der Verenigde Belgische Provinciën werd uitgeroepen. In 1790, op 20 februari, stierf Jozef II en werd opgevolgd door zijn broer, keizer Leopold II, die tot toegevingen geneigd was. Mede door inmenging van Frankrijk, Pruisen en Engeland werd de Republiek opgeheven en kwamen onze gewesten opnieuw onder Oostenrijk. Hoewel niet voor lang, want al in 1792 werden onze gewesten door de Fransen overrompeld...

Voor de bezorgde lezers wil ik nog het volgende toevoegen: het merendeel van de hierboven afgekondigde en beschreven edicten en ordonnanties werden door Leopold II, broer van Jozef II, bij edict van 16 maart 1791 herroepen.

Br. V. Deceuninck
Xaverianenstraat 3
8200 Sint-Michiels-Brugge

‘HET KASTEEL VAN LOPPEM’

Johan Braet

Op 31 mei jl. werd in de inkomsthal van het kasteel van Loppem het kunstboek *‘Het Kasteel van Loppem’* voorgesteld.

Deze prestigieuze uitgave is een gezamenlijke realisatie van de gemeente Zedelgem en de Stichting Jean van Caloen en kwam tot stand met de medewerking van de Afdeling Monumenten en Landschappen en de v.z.w. Bethunianum (Centrum voor de Studie van de 19e-eeuwse Kunst).

Voor het concept tekenden Véronique van

Caloen, Jean van Cleven en Johan Braet. De uitgeverij ‘Stichting Kunstboek’ uit Oostkamp stond in voor de materiële realisatie en de verzorgde, smaakvolle layout.

Het kasteel van Loppem werd tussen 1859 en 1962 gebouwd in opdracht van baron Charles van Caloen en zijn echtgenote, gravin Savina de Gourcy Serainchamps. Het is te beschouwen als het vroegste voorbeeld, en meteen één der meest geslaagde creaties van de profane neogotische architectuur en interieurdecoratie in België.

Twee vermaarde architecten stonden in voor het ontwerp: de Engelsman Edward Pugin (1834-1875) en Jean Bethune (1821-1894), de schepper van de Vlaamse neogotiek.

Het kasteel van Loppem is niet alleen een parel van neogotische 'totaalkunst', het bevat ook rijke collecties schilderijen, tekeningen en prenten, beeldhouwwerk, aardewerk, porselein, enz., vanaf de late Middeleeuwen.

Bovendien heeft het kasteel een unieke historische betekenis: aan het einde van de Eerste Wereldoorlog verbleef hier Koning Albert en zijn familie en werd hier de fameuze 'Regering van Loppem' gevormd, de eerste drieledige regering in België, die onder andere het algemeen enkelvoudig stemrecht voor mannen invoerde.

Het kasteel van Loppem is wettelijk beschermd sinds 1985 en is het belangrijkste monument op het grondgebied Zedelgem. Door de uitgave van dit kunstboek krijgt het kasteel thans de wetenschappelijke aandacht die het ten volle verdient.

Aan '*Het Kasteel van Loppem*' werkten niet minder dan elf auteurs mee, allemaal specialisten op één of ander terrein van de (kunst-)geschiedenis of de (tuin-)architectuur. Het resultaat is een grondige historische en kunsthistorische analyse van het kasteel, zijn bouwgeschiedenis, het familiale kader, de kunstcollecties en het park. Ook enkele bijzondere thema's zoals de 'Regering van Loppem' en de relaties van de familie van Caloen met Guido

Gezelle komen aan bod. Voor de fotografie zorgde Oswald Pauwels, één van Vlaanderens belangrijkste architectuurfotografen.

Voor alle Zedelgennaren, en in het bijzonder de Loppemnaren, met belangstelling voor het plaatselijk verleden, de eigen 'roots' en het meest waardevolle patrimonium dat onze gemeente te bieden heeft, is dit boek beslist een aanrader!

Rekening houdend met de kwaliteitsvolle uitgave, de briljante kleurenfotografie en de dikte van het boek (256 bladzijden) is de prijs zeer redelijk: het kost 1.950 BEF en is verkrijgbaar in het gemeentehuis van Zedelgem, in de deelgemeentehuizen, in het kasteel van Loppem en in de boekhandel.

Technische fiche

Gebonden in een linnen band

Formaat: 30 x 24,5 cm

Omvang: 256 p.

ISBN 90-5856-010-4 (Nederlandse editie)

ISBN 90-5856-011-2 (Franse editie)

Prijs: 1.950 BEF

LEZERS REAGEREN...

Dat onze bespreking van het boek *Het Brugse 1940-1945. Collaboratie en Verzet van Ravyts en Rondas* (Zilleghem 2001, 1 p. 38-41) herinneringen en emoties los zou weken, lag een beetje in de lijn der verwachtingen. De beschrijving van oorlogsgebeurte-

nissen uit de eigen dorpen, afkomstig uit het boek zelf, riep bij enkele van onze trouwe lezers nog nare herinneringen op.

Iemand belde ons zelfs op paasmorgen 15 april. Nieuwsgierig polste hij waar het boek van Ravyts te vinden zou zijn, maar van de gelegenheid maakte hij gebruik om ons interessante aanvullende informatie te bezorgen over bepaalde collaborerende figuren en oorlogsfeiten uit onze streek. Waarvoor dank.

Een week vroeger al hadden wij een briefje ontvangen van Paula Aneca, wonende in Loppem, maar afkomstig van Zedelgem. Zij vertelde het pijnlijke verhaal over haar geliefde broer Remi, in 1944 jonge werkweigeraar. Terwijl hij in de zomer van 1944 bij familie in de buurt van het Zedelgemse munitiedepot aan de Heirweg aan het klussen was, doemden plotseling drie Vlaamse Wachters op. Lenig als hij was, vluchtte Remi Aneca een tarweveld in. Er werd op hem geschoten. Het uitzichtloze van zijn vlucht inziende, liet hij zich vallen en stak de beide armen onmiddellijk de hoogte in. In één van de armen werd hij getroffen en onder bewaking naar het Brugse Sint-Janshospitaal overgebracht. Met veel moeite kregen zijn ouders en zus Paula toestemming om Remi te bezoeken. Een zuster-verpleegster was verantwoordelijk voor de gevangene, maar liet Paula toch dagelijks bij haar broer. Ondertussen liep de oorlog in september '44 naar z'n einde. Brugge werd bevrijd op 12 september en de gelukkige Remi kon (per fiets!) met het gips nog om de arm naar Zedelgem terugkeren.

Op hun proces vertelden de drie zwarten, onder wie een Vlamertingenaar en een Zedelgemenaar, dat zij 33 kogels op de vluchtende jongeman hadden afgevuurd.

Dit verhaal staat niet in het lijvige werk van Ravyts en Rondas, maar zo merk je nog maar eens dat iedereen 'zijn oorlog' heeft beleefd.

B.D.

UITNODIGING

WANDELEN in het PLAISIERSBOS met ANDRE VANHEVEL

zondag 1 juli 2001 om 14.00u

- afpraak:* Belledreef 4, Veldegem
(die dag, wegens rommelmarkt in de Remberstraat,
alleen te bereiken via de Cijnsdreef)
- deelname:* gratis
- organisatie:* Heemkundige Kring Pastoor Ronse
- duur:* ongeveer twee uur

Oorlogsdagboek '14-'18 van Jules Depuydt weer ter beschikking

Op vraag van enkele hardnekkige zoekers naar oorlogsdagboeken 1914-1918, besloot onze Heemk. Kring een aantal kopieën te maken van het blijkbaar fel gezochte, maar helaas uitverkochte 'Oorlogsdagboek '14-'18 van Jules Depuydt.

Onze uitgave van 1997 was niettegenstaande twee extra oplagen al in enkele weken volledig uitverkocht.

Wie nu nog een kopie wenst (prijs: 600 fr), kan terecht bij secretaris André Ramon (Prof. Nelisstraat 20 te Aartrijke) of voorzitter Bertrand Denys (Klaprozenlaan 13 te Loppem).

Open Monumentendag – zondag 9 september 2001

Naar goede jaarlijkse gewoonte neemt Zedelgem ook in 2001 deel aan Open Monumentendag Vlaanderen. Het jaarthema is 'Metaal'. Dit thema kadert in een drieluik, gewijd aan grondstoffen. Zo zal in 2003 het thema "Steen" aan bod komen en in 2005 "Hout".

Dit jaar koos het lokale comité om de Sint-Laurentiuskerk open te stellen. De Zedelgemse dorpskerk is immers sinds 1 december 2000 beschermd als monument, het omgevende kerkhof als dorpsgezicht. De kerk biedt ook heel wat aanknopingspunten met het jaarthema. Denken we aan het kerkorgel, de klokken, het hang-, lui- en uurwerk, de gietijzeren kruisen op het kerkhof. De Sint-Laurentiuskerk bezit ook een waardevolle collectie gewijd edelsmeedwerk, die speciaal voor deze gelegenheid wordt tentoongesteld. De smeedijzeren omheining rond het kerkhof is jammer genoeg verdwenen.

Het kerkinterieur bevat nog tal van andere waardevolle kunstvoorwerpen. We vermelden o.a. de drie barokke altaren (midden 17e eeuw), een mooie renaissance biechtstoel (1661), de preekstoel (1766) en uiteraard de prachtige 12e-eeuwse doopvont, gekapt in Doornikse kalksteen, een meesterwerk van de romaanse beeldhouwkunst.

U kent de doopvont allicht al? Toch loont het zeker de moeite om ze nog eens opnieuw te gaan bekijken: ze werd immers zopas (zomer 2000) grondig gereinigd en vakkundig hersteld door een gespecialiseerd restaurateur, de heer Urbain Heirbout, met advies en financiële steun van de Afdeling Monumenten en Landschappen. De restaurateur zal de hele dag aanwezig zijn en aan de bezoekers uitleg geven over deze realisatie en over de door hem toegepaste restauratietechnieken.

Aansluitend zal de foto- en diaclub Kiwabi Zedelgem doorlopend een videoprojectie op groot scherm tonen over de doopvont.

Ook zullen er gidsen klaarstaan om u met kennis van zaken rond te leiden. We geven u nog de openingstijden mee: doorlopend van 10.00 tot 18.00 uur. Van harte welkom!

J.B.

UITSTAPJE VOOR ONZE LEDEN

Op zondag 2 september 2001 bezoeken wij het versterkte grensstadje MENEN.

Onder leiding van gids Jan Yperman starten we om 14.30u aan het stadsmuseum 't Schippershof (Rijselstraat 77), waar er ruime parkeergelegenheid is.

We voorzien een wandeling van om en bij de twee uur, door het historische stadscentrum. We stappen over de vestingen en bezoeken er de kazematten, bomvrije ruimtes in de versterkingen. We hebben ook oog voor de vele historische monumenten die Menen rijk is: het nieuwe stadsmuseum 't Schippershof, stadhuis en belfort (door de Unesco erkend als werelderfgoed), de Sint-Vedastus- en Sint-Franciscuskerk.

Start: om 13.20u op het Zedelgemse marktplein.

Omstreeks 14.20u verwacht de gids ons aan 't Schippershof. Wie niet over eigen vervoer beschikt, kan eventueel afspreken met een andere deelnemer.

Het uitstapje wordt u volledig gratis aangeboden en wie ooit meeinging, wilt het zeker niet meer missen. Iedereen welkom.

